

Mielőtt fölmegegy a függöny

Szegeden nincs színházi holt-idő. Alig csomagoltak össze a Dóm téren, kezdődik a munka a közsínházakban. A fényfüggőnyt fölcseréli a bársonyfüggöny, a csillagtetejű színházat az intim tér, az ötézes nézőszámot a háromszáz. Vajon a szellem ünnepnapja lesz-e szűk két hét múlva az évadnyitó előadás, s hány emlékeztetés estével ajándékoznak meg bennünket a szegedi teatristák az 1980-81-es szezonban? Van mit pótolni — a sok között is legfontosabb: jó előadásokkal visszaszerezni a közönség bizalmát!

A szegedi színház körül mintegy évtizede magasra csapnak a hullámok. Emlékeztünk a Kis-színház néhány évvel ezelőtti átépítésének elhúzóására, gondolhatunk a mozisínház ideiglenes jellegére, az elagott nagyszínház bezárására, az átalakítási munkák gigantikus méreteire, de nem hagyhatjuk figyelmen kívül a vezetés bizonytalanságait, a társulat szétesését, a színházi erők egymásnak fordulását, a színészek kegyvesztettségét, a tisztázatlan elképzeléseket, a kapkodást. Emlékeztünk, fontosabb volt az előre megfogalmazott plakátideológia, mint az előadás, a kulturális manipuláció fölcserélte az okot és a következményt, nem az előadások, a művek igazolták a meghirdetett hitvallást, koncepciót, hanem fordítva. Így aztán csoda-e, ha nemcsak az ország színházi életének lett mostoha gyermeke a szegedi társulat, de a helyi közönség is elpártolt tőle. Mert legyenek bár nyikorgó szék-ek, rossz akuszitika, vagy kedvezőtlen hőmérséklet — a jó előadás, mely képes áramkörébe kapcsolni a nézőket, feledtetni a kellemetlenségeket.

A színháznak minden más művészeti ág nál felelősebb szerepe van a tudatformálásban, a személyiség alakításában. Réz-szint azért, mert több művészeti ág szintézisével komplex élményteremtésre képes; réz-szint, mert testközben találkozik közönségével, s minden alkalommal egyed-ig, megismételhetetlen, soha vissza nem térő, a reakciók azonnal lemérhetőek csöndekből vagy mocorgásokból, tapsokból vagy füttyök-ből. A színház közösségi művészet, egy kollektív hozzá lére, s egy még nagyobb közösség előtt mutatkozik be. A színház feladata ma nem kevesebb, mint el-kötelezetten kapcsolódni szocia-lista társadalmunk legfőbb tö-

rekvéseihez, felvetni korunk kérdéseit, s hatásos eszközök sokaságával vállalkozni a válaszadás-ra. Így válhat az előadás nem-csak a színházi kollektív és nemcsak a nemzeti kultúra részévé, hanem egy nagyobb társadalmi közösség ügyévé is, hisz önvizsgálásra készlet, emberségben gyarapít. Lehet megannyi előzetes koncepció, plakátra írt vallomás, alkotói nyilatkozat — a legfőbb érv az előadás. „Bekapcsolni szeretném a nézőket, nem kikapcsolni” — mondta egy beszélgetés során a szegedi színház új művészeti tanácsadója, Ruszt József. Nemcsak szellemes szójáték ez, hanem továbbgondolásra készlet művészi alapállás. A mai színháznak valóban kötelessége az előadás aktív részesevé tenni közönségét. A jó színház játszótársnak, alkotótársnak tekint a nézőket, s ezért közös gondolkodásra készlet, élményekkel rakja tele tarisznyánkat, tovább meditációra sarkall. Ez nem jelenti azt, hogy az a közönségre-tes, amely a művészetektől, így a színháztól is még elsősorban önfelelt szórakozást, pihentető kikapcsolódást vár, mostoha gyermekeké válik. Kikapcsolni is csak úgy lehet, ha először bekapcsoltuk őket a színház áramkörébe. Igé-neit úgy fokozhatja az okos színház, ha közönségében értő bá-rátokra lel, akik vállalkozni a nehéz szellemi kalandokra, hajlandók bekapcsolódni minden igaz, értelmes, új értéket kívirágóztató közös munkába. Ehhez nemcsak kölcsönös bizalomra van szükség, de a közönség méltóságának megbecsülésére is, aki nem engedi magát becsapni, nem tűri a vállveregető leereszkedést.

A szegedi színjátszás két és fél évszázados múltja tekint vissza, 1722-ből való feljegyzések szerint a piarista gimnáziumban akkor adták elő a pécsi Domokos atya Mutius Scaevola című darabját.

A művészeti vezető szerep a centenáriumi alkalmat el-szalasztani nem csupán bűn, hisz-en az megbecsülhető, hanem helyrehozhatatlan hiba lenne.

A szegedi színház vezetői — akiket színházalakító személyisé-geként mutattak be — úgy ké-szítették el több szezonra szóló elképzelésüket, hogy számítottak és építettek erre a dátumra. Pál Tamás karnagy-igazgató és Ruszt József az elkövetkezendő három évad során szeretné újjászervezni, megerősíteni a társulatot, kitel-jesíteni a műsorpolitikát, vissza-

nyerni a közönség bizalmát. Min-denki határozott és lendületes fordulatot vár tevékenységüktől. Ok óvatosabbak, nem forradalmi változásokat, csak átmeneti éva-dot ígérnek. A műsortervben sok az újdonság. Főiskolások vizsga-előadásként mutatnak be két da-rabot, Goldoni: Két úr szolgáját és Shelley A Cenci-ház című tra-gédiáját. Két Hamlet-parafrazist láthatunk egy műsorban, Tom Stoppard Valami bűzlik Dániában és Ivo Bresan Paraszt Hamlet cí-mű tragikomédiáját. Bemutatják O'Neill Hosszú út az éjszakában, Thurzó Gábor Holló és sajt, Vos-kovec—Werich A császár pékje című művét. Az operisták Verdi Simone Boccanegrája és Puccini Toscája mellett három XX. szá-zadi egyfelvonásost tűztek műsor-ra. A műsorterv persze önmagá-ban még pusztán lehetőség. Az előadásokon dől majd el, jól tervezett-e a vezetés, okosan gaz-dálkodott-e a társulat tehetségével, föl-készültségével, kihasználta-e a technikai-műszaki lehetőségeket, megtett-e mindent a közönségszer-vezés frontján. Még a nagy-színházra mondták annak idején, 110 voltos árammal nem lehet 220 voltos előadást produkálni. Mos-tanra kissé változott a helyzet, bebizonyosodhat, szüköb-b kör-ülmények között, cseppfolyós ál-lapotban, ideiglenes helyszíneken lehet-e maradandó élményt nyújtani?!

A színház Szeged kulturális-művészeti életének egyik legfontosabb színhelye. Feladata és fe-lelőssége is csak ehhez mérhető. Egyedül, önmagában természetesen nem tudja valóra váltani cél-kitűzéseit. Szüksége van társak-ra, szövetségesekre — ez már a város közéletének ügye. Közgyű.

Emlékszem olyan évadnyitásra, amikor minden ülőhelyre egy szál virágot helyeztek. Ez a kedves gy-gymesség néhány óra elteltével kínossá és feszélyezővé vált — tudniillik rossz volt az előadás. A színháztól nem virágot várunk, hanem jó előadást, emlékeztető produkciókat!

TANDI LAJOS

Adott szavunk

Itt a szólás a szegedi be-szédben: szavával szép az ember. Nem hiszem, hogy a szép fűzött szavakra kellene értenünk csak. Szóban a legszebb az igaz, aki egyik hazugságba öli-ti a másikat, azert a tétel szer-int jehet csodálatos ifjú, adoniszí termet, de szép nem. Azt, hogy mondtam ugyan valamit, de köz-ben meggondoltam, a népi ítélet nem ismeri el. Azt a szót, amit hinni nem lehet, kár kimondani.

Tartásunkra, jellemünkre, gerin-cünk vonalára következtetnek az emberek kimondott szavunkból. Akiere nem lehet adni, az játszik a szavával, az szószátyár, abból megint egy szegedi képes beszéd — úgy folyik a szó, mint a gör-gődinnye. Az a levegőbe beszél. A kimondott szó megtartani való ígért. Olyan szigorú törvényünk ez ma is, bizonygatni is főösle-ges.

Mégse tartjuk be mindig. Mondjak példát? Nem tudom, honnan jött ez a szél, de hova-tovább ott állunk, hogy a be nem tartott szónak határidő a neve. Azért merem előhozni a magam tapasztalatát, mert akárhol mon-dtam el eddig, mindenki avval folytatta, hogy tized is tudna mon-dani, és mind külön lenne.

Viszem a valamit a javítóba, kedves asszonyka veszi át tőlem. Mondom, kedves. Figyelmeztet-ré, két hétre vállalnak, megkér-dezi, jó-e az nekem. Jónak nem jó, hamarabb sokkal jobb lenne, de tudom, nem lehet, biccentek tehát. Anyyira kedves, hogy meg-köszöni szépen, és én örülök ne-ki: két hét nem a világ, ha ilyen szépen mondják. Ráíródik tehát a papírosra, jöhetnek érte ekkor meg ekkor. Még mindig tart a kedvesség, mert figyelmeztet, négy után jöjnek, akkor biztosan meglesz. Ekkora figyelmességért csak hálás lehet az ember.

Eljő a nap, van némi tapaszta-latom, biztos, ami biztos, még rá-teszek egyet. Kutatom a cédulát, a kéihetes kedvességet elfújta az idő, a hölgy fejem fölött szálló szóval mondja, nincs kész. Elbá-

Mi lenne, ha...

Olvassom a tudósítást ked-venc lapomban, hogy az új városrész egyik gázos-törmelékés terét tár-sadalmi munkában ját-szótérre varázsolták se-gítőkész brigádok, amely-eknek tagjai közül „pedig senki sem lakik” abban a városrész-ben. Tetszenek érteni?... Ti-zenegy szocialista brigád fel-tehetően több szabad szomba-tól áldozott arra, hogy a „több mint kétmillió forint-értékű” ajándékkal meglep-hesse a városrész gyermekeit.

A szülőket ugyanis aligha érthette meglepetés: ők nyil-ván jól látták az ablakból, hogy odalent a téren miben serénykednek az idegenek. „Na végre, hogy elkészültek vele” — sóhajthattak fel az avatónnepség napján, ami-kor is az építők átadták az új játszótérrel a népes szur-kolótábornak. Illetve, a helyi tanács egyik tisztségviselőjé-nek, aki megköszönte...

Mit is? Azt, hogy a társa-dalmi munkában épült játszó-térrel a tanács kétmillió for-intot keresett. Ha ugyanis a brigádok nem hozzák rend-be az 1400 négyzetméteres te-rületet, akkor megrendelésé-vel valamelyik hivatalos park-építő vállalatot kellett volna felkeresnie a tanács megbí-zottjának. A zöldterületek rendezésének, a játszótérek építésének költségét ugyan-is az úgynevezett célcsoportos kerétből fedezik. Nos, ebből most kétmilliót megtakarítot-tak. Érdeklődéssel várom hát

a tudósítást, cserébe, milyen meglepetést készít ebből a pénzből a városi tanács —, no nem a lakótelep apraja-nagy-jának, hanem a tizenegy szoc-ialista brigádnak...

Mert gondoljuk csak to-vább a dolgót! Mi lenne, ha a játszótér építésekort alkotó közösséggé kovácsolódott csa-pat nem oszlana fel, hanem újabb nagyszerű célok meg-valósítására szövetkezne. Te-szem azt az ugyancsak költ-séges terület-előkészítésre, vagy a szolgáltatóhálózat ki-építésére fordítaná szabad idejét és energiáját, esetleg az új lakótelepek óvodáinak, üz-leteinek, távfűtőműveinek ki-vitelezésére tenne felajánlást? Micsoda perspektíva! S meny-nyi, más célra fordítható „célcsoportos” pénz!

Mielőtt újabb túlzásokra ra-gadtatnám magam, gyorsan le-szögezem: nem vagyok el-lenzője a társadalmi mun-kának, ha az nem hiányt pó-tol, hanem csupán kiegészít. Ha nem mások munkáját he-lyettesíti, hanem „csak” se-gíti. Azért fogadtam fenn-tartással a hírt, nehogy a dicséretes, önkéntes segítőkészségből rendszer váljék, s ahol még rendezetlen tér vár rendezőkre —, s van ilyen jó néhány —, ott most már min-dig ölbe tett kézzel várakoz-zék a majdani haszonélvező. Vagy az ablakban könyökölve, a társadalmi munkásokban gyönyörködve.

P. K.

Simai Mihály

Gyermekhangra Rigófütyös, záporos

Kis fán eseresznye-hangjegyek. Aranyalínkó éneket belőlük bíbor éneket.

Egy mennyei szénaboglyából kihajlik hirtelen, s haját leereszti a könnyű zápor.

De már el is leng, illatát fűrgén viszi a szél tovább.

S aranyhaját a nap-asszony, nap-haját az arany-asszony, asszony-haját az arany nap szétteríti a boldog tájon: pipatson, bodzán, búzakalászon

— S tillió-tullu-tillió — énekel újra a rigó.

Kavicsnapló

Bár írtál volna naplót, te kavics! Naplót, hogy olvashatnám magam is: honnét sodort a víz, mi volt veled mielőtt a kezembe vettelek.

— Írtam én naplót — súgja a kavics — de homokba, s azt elmosta a víz: de habokba, s már messzi tengeren úszik az én örök történetem.

tortalanodom, tétovázom, ökög-bakog ilyenkor a magamfajta ember.

— Nem értette? Nincs kész! Nézzen be négy-öt nap múlva.

Ejha! Egy szép asszony két hét alatt ennyire meg tud változni? Majdnem a szőnyeg alá bújok nagy bátortalanságomban, de azért mondom neki:

— Szíves elnézést kérem, de az egészségünk nem sétáltatásra szól.

— Miféle egység? — Ide van írva a határidő.

— Az nem számít, nincs kész. Tökéletesen igaza van, az a ha-táridő, amit nem tartanak be, az nem számít. Nem vált mindjárt ilyen jól az ember esze, az ördög pedig ágaskodik, tovább kérde-zem:

— Miért nincs kész? Négy hölgy áll a pultnál, merev szobor lesz mind, és engem néz. Ilyesmivel olvasható ki a szemükből: ki ez az isten borja már megint?

Ezt a feleletet adják: — Mert sok a munkánk, — Akkor miért írták rá a papírosra?

— Akkor még nem tudtuk. — Ja, az más. Akkor tehát még nem volt sok, csak utána lett sok. Az viszont engem nem érdekel. Aki később jött, annak nyilván már nem két hét, hanem hár-mat írtak a cédulájára, mert akkor már tudták, hogy sok a mun-ka, az tehát semmiképpen meg nem előzhetett. Most még inkább nem értem, miért nincsen kész?

— Mindig két hétre vállalnak! — Akkor is, ha hazudnak?

Most lett ám csak köszöbor mind a négyből. Hogy jövök én az ilyen beszédhez?

— Bocsánat, de úgy hangzott. Akkor is két hét, ha tudják, hogy a három se biztos.

— Nem mi tehetünk róla. Ne-künk ez van kiadva.

— Lehet olyan vállalati döntés, hogy önök ne az igazat írják? Hogy tudatosan félrevezessék a kuncsaftot?

— Hagyjon minket békében! Hajtogatom, hogy az adott szó akkor is szent, ha leírják, és ak-

HORVÁTH DEZSÓ